

SZOCIÁLIS VÁROS — SZOCIÁLIS KOLOZSVÁR

AZ ELMULT SZÁZADOK VÁROSI KÖZIGAZGATÁSÁNAK aligha kellett szociális kérdésekkel foglalkoznia. A középkori városi lakosság: a polgárság társadalmilag egységesebb volt. Közös privilegium, közös jogok kötötték össze a polgárt a polgárral. Olyan mélyreható gazdasági különbségek nem voltak közöttük, mint ma, vagy ha voltak, a legszegényebb polgárnak is lehetősége volt arra, hogy az előírt inaskodás, legénykedés és az elengedhetetlen remekelés után céhtaggá válván, gazdaságilag is megerősödjék.

Az aránylag egységes polgári rendnek megvoltak a maga szociális törvényei a céhek szabályzatában, ahol a bajbajutott mesterről, az elhunyt mester családjáról messzemenőleg gondoskodtak s a városnak nem kellett szociális kérdésekkel mélyrehatóbban foglalkoznia, azokat a jól szervezett társadalom önmaga igyekezett megoldani. A céheken kívül a tulajdonképpen szegényügyet az egyházak látták el s a szegények gondozását, gyógyítását végző ispotályok többnyire egyházi kezelésben voltak, mint a kolozsvári Szent Erzsébet- vagy Szent Lélek-, Szent Lázár-ispotályok. Ha az egyházak e szükségletek kielégítéséről nem gondoskodtak, csak akkor lépett fel a város a segítség közepkori szociális elve alapján s gondoskodott egy-egy ispotály fenntartásáról.

A középkort követő századok a polgári társadalom egységének szétbomlását eredményezik. Maga a városi lakosság sem áll már egységesen polgári elemből, mert — különösen a háborúk következtében — kénytelen befogadni a behúzódo nemességet, a várvédelem katonai elemekkel tarkítja az addig meglehetősen egységes városi lakosságot s az élet örökös változása maga után vonja szökött jobbágyak, hontalanok, proletársorba jutott páriák meghúzó-dását a biztonságot nyújtó falak között. A társadalom a város falain belül is egyre differenciálódik, hisz magának a polgárságnak is mérhetetlen távolság van a patricius családok hatalma és gazdagsága s a velük esetleg ugyanegy céhbe tartozó egyszerű kétkézi munkások anyagi viszonyai között.

A társadalmi különbségek természetes feszültséget eredményeznek. Ennek enyhítésére már nem elégséges a középkor karitása, sem az újkor emberiessége, nem elégséges az egyházak ereje, még kevésbé a testületek szociális támogatása, mert ezek az új proletárok legnagyobbbrészt nem is tartoznak semmiféle testületbe.

A városok még nem törődnek a szociális kérdésekkel, bár a felvilágosult állam már kezébe veszi a szegényügyet, de ezt jórészt rendészeti kérdésnek tekinti. Szociális téren a jobbágyság felé fordul. Nálunk is a Mária Terézia óta egyre gyarapodó urbariumok biztosítják a földművelő lakosság emberséges életét. A kövel kerített városok barokk házaiban lakó, ipart s kereskedést űző lakosságot e rendelkezések kevésbé érintették.

A városi szociális feszültséget néhány szegényügyi intézmény fenntartásán kívül maga a városi hatóság aligha igyekezett leve-

zetni. A XVIII. és XIX. század elején a város nem értette meg a kor szavát és magára hagyta a társadalmat a szociális kérdések megoldásában. Pedig ez a városi társadalom az előbb említett okok következtében már nem volt egységesen szervezve, a céhek nem fogadták be éppen azokat a városlakókat, akik a legelesettebbek voltak s a régi rend és rendszer helyett a városi társadalomban bizonyos zűrzavar keletkezett.

Akadtak mégis — különösen a társadalom magasabb rétegeiben, illetve most már osztályaiban — olyanok, akik nem tudtak behunyt szemmel elmenni a társadalmi nyomor mellett s részben maguk igyekeztek azt enyhíteni, részben pedig egyesületeket hívtak életre a szociális kérdések megoldása céljából. Magyarországon több ilyen egyesület alakult a XIX. század elején. Erdélyben pedig 1824-ben az akkori gubernátor, báró Jósika János hitvese: Csáky Rozália szervezi meg a Kolozsvári Nemes Asszonyi Egyesületet, mely nemcsak menházat létesít a szegények részére, de hasznosan foglalkoztatja a munkanélkülieket, inségeseket is.

A városok és községek, még a múlt század második felében sem fordítják figyelmüket a szociális kérdések felé, úgy, hogy végre is az 1870: XL. t. c., illetve a jelenleg is érvényben lévő 1886: XXII. t. c.-nek kellett a szegények gondozását az illetőségi község (város) kötelességévé tenni. A század végétől tehát törvény kötelezte a városokat a legkiáltóbb szociális problémák megoldásának, az elaggott és munkaképtelen szegények eltartásának vállalására.

A századvég ipari forradalma azonban sokkal nagyobb lökéssel vitte előbbre az életet, hogysen a szegényügy tüneti kezelése a mindjobban széteső társadalom bomlását megakadályozhatta volna. Azok, akik a falakon kívül maradtak, maguk kezdtek szervezkedni, hogy emberi megélhetésüket maguk és családjuk részére biztosítsák. Mikor azután ez a szervezkedés kezdett veszélyessé válni magára az államra és vezetőire nézve, akkor a nagyobb rossz elkerülése végett — de a szociális bajok helyes felismerése következtében is — az államok mindinkább foglalkozni kezdenek a szociálpolitikával, egyre több olyan törvény keletkezik, amely a dolgozó fizikai és gazdasági védelmét hivatott biztosítani.

MAGYARORSZAG is végigjárja a fejlődésnek ezt az útját. Eljut az első világháborúig s utána a frontokról hazaözoñló katonaság, meg az itthonmaradt s a komor csapásokban önmagára és kötelességeire ébredt magyarság a csonkaházában minden dolgozónak emberi életet akar nyújtani.

A munkából kivették részüket a városok is s ha a frontkatonák hozzátartozói érdekében még nem állítottak volna fel szociális gondozó hivatalokat, most okvetlenül gondoskodnak ilyenek megszervezéséről. A háború elesettjein való segítés szándéka s a háborút követő munkanélküliség leküzdésére irányuló törekvések is serkenetik a városokat szociális népjóléti hivatalok (ügyosztályok) szervezésére s mikor a munkanélküliség megenyhül, ezek a hivatalok válnak egy országosan meginduló városi szociálpolitika kohóivá. Új intézmények létesülnek: minden város gondoskodik róla, hogy

ne csak korszerű aggmenháza legyen, ne csak az élet elesettjeit gondozza a karitással, emberszeretettel töltött Magyar Norma keretében, hanem a magyar jövő utánpótlását, a gyermekek életét is erősítse napközi otthonokban, étkeztetéssel, ruházattal. Míg a magyar szociálpolitika a szegényügy és a gyermekvédelem terén nagy lépésekkel haladva eljut az intézményes nép- és családvédelemhez és a sokgyermekes családokat házhoz, kerthez, földhöz, hasznos háziállathoz, ipari és kereskedői kölcsönökhöz juttatja, addig a munkajog terén biztosítja a munkás legkisebb bérét, szabályozza a munkaidőt, fizetéses szabadságot ad, bevezeti a munkások gyermeknevelési pótlékát s megalapozza a magyar társadalombiztosítás alaptörvényeivel a munkás és családja egészségének védelmét és öregsége gazdasági biztosítását.

E törvények nagy lépéseket jelentenek a szociálpolitikában. Ismerjük számtalan hiányukat, nehézségeiket a végrehajtás terén, de a tárgyilagos bíráló nem tagadhatja le, hogy e törvények mégis egy szociális Magyarország útját jelzik, s a létrehozott szociális intézmények továbbépítése s a szociálpolitikai törvények elmélyítése, hiányaik eltüntetése biztosítani fogja a nemzet minden tagjának a tisztességes emberhez méltó életet.

E törvények tehát kijelölték a kereteket. A múlt és a szociálpolitikai törvények ismerete szükséges ahhoz, hogy a szociális város feladatait meghatározhassuk.

Egy város szociális jövője a társadalmi egyensúly biztosításán fordul meg, vagyis meg kell teremteni a társadalom keretében minden egyes foglalkozási ág részére nemcsak a megélhetéshez feltétlenül szükséges javak megszerzésének a lehetőségét, hanem módot kell nyújtani olyan javak megszerzésére is, amelyek a munkást segítik betegségén, munkanélküliségen s más csapásokon.

Ezért minden foglalkozási csoport, minden hivatás keretében biztosítani kell a megélhetés feltételeit s gondoskodni kell azokról a családokról is, amelyekben a gyermekek száma miatt a családfele keresete nem lehet elégséges.

Mivel pedig a társadalom nemcsak hivatása szerint tagozódik, hanem családok szerint is és ezeken belül más és más problémája van a fiatalnak, felnőttnek és öregnek, a szociális kérdések megoldását a társadalom egyes korcsoportjaira is ki kell terjeszteni s eszerint kell a kérdéseket vizsgálni. A város szociális problémáit vizsgálhatjuk statikus állapotban, a jelenlegi helyzetben vagy a jövőnek egy meghatározott szakaszában, de vizsgálni kell feltétlenül *dinamikus állapotban*, mert egész más a szociálpolitikai helyzetkép ma, mikor nincs munkanélküliség, sőt igen nagy a kereslet munkásokban, ellenben komoly gondot okoz a katonák hozzátartozóinak gondozása, nemkülönben a kereseti viszonyok és az árszínvonal között fennálló különbség kiegyenlítése, mint a háború után az átmeneti gazdálkodással okvetlenül bekövetkező munkanélküliség idején. Egy város egészséges fejlődése azt kívánja, hogy a lakosság foglalkozási összetétele minél kevésbé legyen homogén. A városnak érdeke — különösen ilyenkor, háború idején, — hogy önellátásra törekedjék, amit a lakosság foglalkozásának különfélesége biztosít.

Természetesen számolni kell a helyi gazdasági adottságokkal, természeti, éghajlati erőkkal, szóval a tájjal, melyben élünk, de a lehetőség szabta kereteken belül nagyvárosokban a heterogén foglalkozású társadalom egészséges, mert általa könnyebben biztosítható az egyensúly.

KOLOZSVÁR HELYZETE ÉS TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉSE arra int, hogy itt, Erdély kultúrájának a fókuszában, az ipari és mezőgazdasági jelleg bizonyos fokú háttérbe szorításával a kulturális jelleg domborodjék ki. Kíváncsú a kulturréteg kihangsúlyozása, melyet az egyetem, főiskolák, középfokú és szakiskolák mellett az erdély-részi nagytáj igazgatási központja determinál.

Kolozsvárnak ez a *kulturréteg* természetes velejárója. Szociális szempontból legkönnyebben kezelhető, mert éppen kultúrája következtében a társadalmi feszültséget önmagától vezeti le, sőt erőteljesen közreműködik — jó szervezés esetén — a többi rétegnél mutakozó társadalmi feszültség levezetésében is. A szociális város-politikanak ez a réteg nagy segítségére van. Nemcsak önzetlen munkatársakat találhat itt közöttük, hanem a legjobb tanítók, nevelők e körből kerülnek ki. Csak arra kell vigyázni, hogy ez a kulturréteg, különösen a réteg felső szintje, a saját életében önzetlenséggel, puritánsággal mutasson példát más hivatási rétegeknek, mert vitathatatlanul a legjobb szociális nevelő munka az, ha a társadalmi feszítőerőt az irígylet társadalmi rétegek önzetlensége, egyszerűsége, tiszta családi élete és szép szölamok helyett becsületes példaadása közömbösíti.

A szociális várospolitikának sokkal nagyobb gondot okoz a társadalom *iparos és kereskedő rétege*. Ez a réteg két csoportra bomlik, munkaadók és munkavállalók csoportjára. A munkaadók ismét lehetnek nagyiparosok vagyis gyárosok s kisiparosok, a több segédet foglalkoztatóktól egészen az egyedül dolgozóig. A munkaadók közül csak ez utóbbiak jelenthetnek szociális problémát anyaghiány, a mesterség túlszűfolttsága, vagy betegség esetén. Az anyaghiány a háború velejárója, túlszűfolttságot a pályaválasztás irányításával kell megszüntetni, a betegség ellen pedig nemcsak az egészségvédelmi szervek veszik fel preventív intézkedéseikkel a harcot, hanem megfelelő biztosítással vagy a család anyagi helyzetének előzetes megerősítésével a kisiparost is át lehet segíteni az átmeneti nehézségeken.

Sokkal súlyosabb szociális problémát jelent a munkavállalók hatalmas tábora. Különösen az ipari jellegű városokban jelentkezik nagy tömegben és alárendelt helyzetükből fejlődő lelki alkatuk és szervezethegük állandó elégedetlenség forrásai. Viszonyaik is mostohák s ök érzik elsősorban a munkásvédelmi törvények hézagait. Igazságérzetük erős és mikor úgy látják, hogy az egyenlő mérték elve velük szemben nem érvényesül, elkecserekednek. Hajlamosak a szélsőségekre, mert szakmájuk elsajátításán kívül alig részesültek olyan kulturjavakban, hogy érezniök kellene a nemzeti közösséghez való szoros tartozásukat. E társadalmi réteg elhanyagolása a kulturrétegnek is hibája volt s ma igyekeznek is a mulasz-

tottakat pótolni. A munkásfőiskolák programja, tanulmányi rendje, az oda lelkesen tömörülő munkáshallgatók bizonyítékai annak, hogy ez a kezdeményezés nem jár rossz úton.

A városi szociálpolitikának e munkásréteg emelése a legfontosabb feladata. Egyrészt fel kell hívnia a felsőbb hatóságok figyelmét arra, hogy hol van hiány a munkásvédelmi törvényekben, mert a helyes munkásvédelem, a tisztességes és a család számára mért munkabér megadása az alapja minden szociálpolitikának. Bármilyen szétágazó, jól kiépített városi szociálpolitikai munka Don Quichotte-i harc lesz mindaddig, amíg az egészséges, családos munkás teljes értékű munkájáért nem keres annyit, hogy magát és családját tisztességesen eltartsa s ne kelljen az édesanyát is a családtól elvonva a gyárak robotjába állítani. Ezt a kérdést viszont egyetlen város sem tudja önmagától megoldani, ez országos probléma s a városoknak az illetékes tényezők figyelmét fel kell hívni arra, hogy eredményes szociálpolitikát csak az alapok megépítésével lehet kezdeni.

Ha jól működik a munkavédelem, ha betegség, baleset, rokkantság esetén a biztosítási szervek bürokráciamentesen nyújtják a törvényben biztosított szolgáltatásokat, akkor a jól kiépített városi szociális igazgatás meg tudja oldani feladatát és tudja pótolni azokat a szükségleteket, amelyek a legjobb törvényes intézkedések mellett is előállnak, és tudja teljesíteni az új magyar nép- és családvédelem folytán reáharult köteleességeket. Ez pedig abban áll, hogy minél több önálló existenciát kell a városon belül életre hívni. Minél több az önálló ember, önálló család, annál kisebb a szociális feszültség.

A városok jövő szociálpolitikájának arra is törekednie kell, hogy minél kevesebb legyen a tanulatlan, szakképzetlen munkás. A szakmunkásnak ugyanis magasabb a bére, könnyebb a megélhetése s így könnyebben illeszkedik bele a nemzeti közösségbe. A tanulatlan munkásnak legtöbbször nincs állandó keresete, családját alig vagy egyáltalán nem tudja eltartani s így állandóan elkeseredett, kívül érzi magát a nemzeti társadalmon. E munkások nagy része falvakról özönlik a városba s ahogy elhagyja az ősi rögöt, gyökértelenné válik. Sok remény van az új nép- és családvédelemben, hogy a kiépülő szociális intézmények a falvakon is meg tudják kötni a munkást. Ehhez azonban az is szükséges, hogy megszűnjék a városoknak sokszor indokolatlan, túlzott iparosodása s ugyanakkor egészséges iparvállalatok fejlődjenek vidéken is. Szükséges, hogy a vidék is jobban részesedjék a kultúra áldásaiban (közlekedési utak, villanyvilágítás, rádió, mozi) hogy a falusi munkás, akit már nem köt az ősi föld, ne szakadjon el onnan. Ez megint országos kérdés, amit csak egységesen lehet megoldani.

A városnak tehát számolnia kell a meglévő helyzettel s arra kell igyekeznie, hogy a függő helyzetben lévő ipari munkásrétegből minél többen emelkedjenek fel, részben úgy, hogy önálló existenciákká válnak, részben pedig úgy, hogy szakmájukban elmélyedve, szakképzést nyerve mint szakmunkások magasabb kereseti lehetőségekre tesznek szert. E szakképzésben az ipari érdekeltségek

segítségét kell a városnak igénybe vennie. Az is szociális probléma, hogy az iparban az utánpótlás biztosítva legyen. E tekintetben meg kell állapítanunk, hogy melyik ipar milyen utánpótlást követel s a rendelkezésre álló tanoncanyagot úgy kell felosztani, hogy minden iparban a tanoncok hajlamaiknak megfelelően találjanak elhelyezkedést, hogy megszűnjék az a sok elsodort élet, amellyel a szociális igazgatás ma a segélykérők közt folyton találkozik, mert tanult mestersége ellenére a munkás mint napszámos kénytelen az életét tengetni.

Kolozsvárnak jelentős gyáripara van s bár a természeti adottságok nem indokolják annak nagyobbarányu kifejesztését, a 22 éves uralom ezt a táj-jelleg ellenére igyekezett hangsúlyozni. Ennek további fejlesztése óvatosságra int s inkább a történelmi multnak megfelelően az önálló kisipar fejlesztésére kellene súlyt helyezni. A városi szociálpolitikának e téren kétségtelenül vannak feladatai, főleg olyan vonatkozásban, hogy sokgyermekes családok fiai számára a tanonccévek elvégzését tegye lehetővé kölcsön nyújtásával, tanoncotthont létesítsen és támogasson, szorgalmas, kezdő kisiparosoknak ugyancsak kölcsön nyújtásával biztosítsa önálló existenciájuk megalapozását, az önálló kisiparosok boldogulását pedig beszerzési hitelek és kölcsönök nyújtásával mozdítsa elő. Ez történhetik oly módon is, hogy kisiparosok részére olcsó áron anyagot vesz és oszt szét, nagyobb befektetést igénylő gépeket megvásárol és használatra önköltségi áron átenged és számos más vonatkozásban elősegíti az önálló existenciák boldogulását. Nem tudjuk osztani azt a törekvést, hogy a városok maguk állítsanak fel ipari üzemeket. Ezt néha csak a pillanatnyi szükség indokolhatja, de nem lehet egészséges és állandó megoldás. Ellenben olyan önálló kisiparosokat kell talpraállítani, akik a városnak s a város lakosságának minden szükségletét becsülettel, felelősséggel és tisztességes munkával ki tudják elégíteni. Foglalkoztató műhelyeknek csak olyan vonatkozásban van értelmük, hogy munkához juttathassuk azokat a csökkent munkaképességűeket, akik e hibájuk miatt a magángazdaságban nem tudnak elhelyezkedni.

Ezenkívül arra is fel kell készülni, hogy a Szövetkezet a háborút követő gazdasági átállás alatt tudjon minél több munkanélkülit foglalkoztatni.

A kereskedői réteg kevésbé szorul szociális támogatásra. Bár a városnak e téren is lehetnek feladatai. Vannak kezdő kereskedők, kik nem jutnak üzlethez, vagy nincs elegendő tőkéjük. Ezeknek üzlethez juttatása, esetleg áruhitel-nyújtás, mint az részben a kolozsvári Magyar Boltban történik, a városi szociálpolitika feladatai közé tartozik.

A mezőgazdasági réteg a városokban nem okoz nagyobb szociális problémát. A földdel foglalkozó ember konzervatív és megfontolt. Élete összenőtt a földdel, melyről tudja, hogy az nem csak megtermi a mindennapi kenyeret, hanem az a haza földje is. Ezek az adottságok irányítják életszemléletét. Igénye is kevesebb és ha dolgozik, többnyire rossz időkben is, megvan a betevő falatja. A városi földművelőrétegnek ezenkívül biztosítva van a város nagy felvevő

képességű piaca, mely fuvar és időveszteség leszámítása folytán a falusi őstermelővel szemben jelentős előnyöket nyújt. Természetesen itt is van elesettebb réteg, melynek nemcsak magyar kultúrát kell biztosítani, hanem földhaszonbérletet, vagy sokgyermekes családok részére kiskerteket és vetőmagot. Kiskertek kiosztása különben nemcsak mezőgazdasággal foglalkozók részére indokolt, hanem megfelelő téli tanfolyam után és szakszerű ellenőrzés mellett sokgyermekes munkáscsaládoknak is. A kert művelése nemcsak a föld szeretetére szoktatja rá az embert, de a szociális munkát végzőnek felvilágosítást ad a juttatott egyéniségére nézve és megmondja, hogy érdemes-e vele a közösség érdekében tovább foglalkozni. Kolozsvárra, mint Erdély első városára még egy szép feladat vár: gondoskodni a szórványban élő, mezőgazdasággal foglalkozó magyarság nemzeti öntudatra neveléséről, gazdasági megerősödéséről. Erre szolgálna egy szórvány-népfőiskola felállítása, melyre a város közgyűlése már fel is ajánlotta a telket s megtette a kezdeményező lépéseket.

Egészséges társadalomban az egyes foglalkozási rétegek jól vannak megszervezve. Erdélyben a kisebbségi sors *erőteljesebb közösségi életet* termelt ki. Ez megnyilvánul abban, hogy Kolozsvárt pl. a hadbavonult iparosokról iparostársaik gondoskodnak. A hadbavonult földészek földjét társaik megmunkálják. Ezek a példák utat mutatnak arra, hogy a társadalom közösségi tudatát kell fejleszteni s amint a régi céhek saját kebelükön belül sok szociális problémát megoldottak, a foglalkozási rétegek hivatási tömörülései ma is megoldhatják társadalmi úton a kérdések nagyrészét.

AZ EMBER ÉLETÉT két élettérben tölti el: nemcsak foglalkozása, hivatása körében él, hanem családi életet is hozzátartozói és a szűkebb szomszédság körében. Szociális problémáit is ennek megfelelően kell megoldania. A munkával, foglalkozással, hivatással kapcsolatos szociális kérdéseket — természetesen mindig megfelelő állami vagy városi hatósági szabályozás és felügyelet alatt a társadalom segítségével — foglalkozási szervezetekben lehet megoldani, viszont a családi élettel, lakással, gyermekneveléssel kapcsolatos szociális problémákat ugyancsak hatósági irányítás és vezetés alatt az egymás szomszédságában élők szervezett közössége hivatott megoldani. Erre példa Kolozsvárt az ősi magyar nyomokon felépített Tíz Szervezet, mely kitűnő segítőtársa a közigazgatásnak a helyi feladatok megoldásában.

Megoldásra váró kérdés, hogy a jelenleg működő egyesületek hogyan állíthatók be ebbe a szociális munkába. Számtalan egyesületünk van, ezek közül néhány valóban igen hasznos munkát végez, a legutóbbi időben egyesületi csúcsszervek is keletkeztek, de az összhang, az együttműködés a hatóság és egyesületi szociális munka között még mindig nem tökéletes. Helyes munkamegosztással kell kijelölni a jövő feladatait akként, hogy mindegyik egyesület egy rész-feladatot kap (pl. napközi otthon fenntartása, cselédotthon megszervezése, népkönyvtár szervezése és fenntartása) s az egye-

sület e feladatot vállalja. Az együttműködés és összhang biztosítása a nemrégiben alakult szociális munkaközösség feladata lesz.

A családoknak, e családi helyzetből folyó szociális problémáik megoldásának részletkérdéseit leghelyesebb a családi élet menete és korcsoportok szerint tagolnunk. Kezdődik a házasságkötéssel, ennek előmozdítását szolgálják az 1000 pengőig terjedő házassági kölcsönök, az egészségvédelem keretébe tartozó anya- és csecsemővédelem s mikor a gyermek már nem szorul állandó és közvetlen anyai gondozásra, folytatódik a gyermekeknek napközi otthonokban, óvodákban, később pedig iskolákban való nevelésével. Kolozsvárt ez idő szerint 650 gyermeket étkeztetnek a város és az Oncsa anyagi hozzájárulásával napközi otthonokban s 1600 gyermek kap iskolaidőben az iskolákban és óvodákban ebédet. Ehhez járul hozzá körülbelül ugyanilyen mértékben a zöldkeresztes tej- és cukorakció. A napközi otthonok fenntartói jórészt egyesületek s a társadalom ezen a téren igen szép munkát végez. A meglévő mintegy 15 napközi otthon és ugyanannyi óvoda száma országos viszonylatban is olyan jelentős, hogy azok szaporítása csak kivételes esetben indokolt, annál inkább törődni kell az otthonok korszerű felszerelésével és azzal, hogy képzett nevelőszemélyzet dolgozzék bennük és a gyermekeknek ne csak élelmezéséről, hanem neveléséről is gondoskodás történjék. Kiegészíti a gyermekvédelmi munkát a nyári gyermeknyaraltatás, mely a most épülő balatoni gyermeknyaraló felhasználásával a jövőben még több gyermeket nyaraltathat s ugyanakkor lehetővé teszi az ország más tájainak s a fővárosnak a megismerését, a gyermekek magyarságának öntudatosítását.

A sok gyermekkel megáldott családokat az országos nép- és családvédelmi-alap veszi támogatásba. Ennek a szervezete elég szerencsésen illeszkedik bele a városi közigazgatásba. Az Alap ház-, föld-, kert-, állat- és kölcsönjuttatásai lehetővé teszik egészséges lakáspolitikai végrehajtását s a sokgyermekes családok részére a gyermeknevelés terheinek megkönnyítését. Kolozsvárt különös jelentősége van az egészséges lakáspolitikának, mely abban áll, hogy a város egyrészt az Oncsa anyagi támogatásával a sokgyermekes családok részére évenként lehetőleg 30, a háború utáni esztendőktől pedig 50—50 kislakást épít s e lakásokat a juttatottak lakbértörlesztéssel 25—30 év alatt megszerezhetik saját tulajdonukként, másrészt a város számít a gyárak és nagyvállalatok áldozatkészségére, hogy a részükre biztosított kedvezmények felhasználásával, munkásaiknak egészséges otthonokat emelnek. A családvédelem keretébe tartozik a sokgyermekes anyák részére új intézmény létrehozása, mely lehetővé teszi, hogy az anyák időnkint néhány hétre kikapcsolódhassanak a háztartás és gyermeknevelés gondjaiból s az úgynevezett „anyák otthoná”-ban üdülhessenek. Az üdülésnek egyúttal nevelő célzata is van: nem terhes tanfolyam keretében rászoktatni az anyát a gyakorlati egészségvédelemre és háztartásának gazdaságos vezetésére. Ilyen célt szolgált az idei gyermeknyaraltatással kapcsolatban felserdült lányok részére rendezett főzőiskola és gyakorlati egészségvédelmi tanfolyam is.

A városi szociálpolitikának komoly gondot okoz azoknak az el-

aggott és munkaképtelen személyeknek az ellátása, akiknek nincsenek fizetésre köteles vagy képes hozzátartozói. Városban ez azért jelent fokozott gondot, mert éppen ennek a rétegnek az ellátását, a háború folytán előállott lakás- és anyagihiány csak ideiglenesen ugyan, de jelentős mértékben akadályozza.

A környező falvak népét erősen csábítja a városok szervezetesebb szociális igazgatása. A szegények eltartását a város részben zárt intézetekben, aggmenházban, szeretetotthonban láthatja el. Ilyen ellátást azok kapnak, akiknek egyáltalán nincsenek hozzátartozói. Ha pedig vannak hozzátartozók, csak az eltartásra nem képesek, vagy a szegény még nem teljesen magatehetetlen s különösebb fizikai gondozásra nem szorul, akkor megmaradhat a családjában vagy régi környezetében és a város a Magyar Norma keretében támogatja. Kolozsvárt a város korszerű aggmenházat létesített, ezenkívül éppen itt van az ország legrégebbi aggmenháza: a XIII. században létesült Szent Erzsébet-aggmenház, nemkülönben a református és unitárius egyháznak, a ferenceseknek, az iparosoknak és a zsidóknak egy-egy aggmenháza. Ám az aggmenházak így is alig elégítik ki a szükségletet s a tökéletes szegénygondozás megvalósítása érdekében a háború után még szükség lesz a városi aggmenházzal kapcsolatban egy olyan telep létesítésére, ahol a még nem egészen tehetetlen aggok ellátásuk fejében közös munkával foglalkoztathatók lesznek. A családban lakó aggok gondozásában az egyházak segítik a várost s látják el a gondozást.

A társadalmi szervezetek mellett a városi szociálpolitikának központi végrehajtó szervre van szüksége. E szerv feladatát ma a népjóléti ügyosztály látja el, azonban a gondozást — szakítva a kezdeti teljes központosítással — a kerületekben, a szegények otthonaihoz közel végzi. A háború okozta nehézségek következtében ma még ezek a kerületi irodák nincsenek mindenütt összefüggésben a közigazgatás egyéb decentralizált szervezeteivel. A helyes megoldás az lenne, hogy minden kerületben egy-egy népház épüljön, amelyben helyet kap nemcsak a szociális kirendeltség, hanem a szegénységi bizonyítványokat kiállító kerületi szerv épp úgy, mint az egészségvédelem és közellátás szervei is.

Szociális várost, szociális Kolozsvárt tehát csak szociális államban lehet kialakítani. Az intézmények hálózatának kiépítése, a városi szociális szerveknek a társadalom jól szervezett hasznos erőivel való tökéletes összhangja útjelzői a célnak, amely felé törekednünk kell. S ha hosszú is az út odáig, a kölcsönös jóakarat és kitartó munka biztosan célhoz vezet.

CSIZMADIA ANDOR